BESPLATAN PRIMERAK

Turistička organizacija
Vojvodine

www.vojvodinaonline.com

TURISTIČKI VODIČ FRUŠKE GORE

Čudesna panonska lepotica

SRBIJA

ВРСТЕ ДРВЕТА СА ФРУШКЕ ГОРЕ

Čelarevo
BAČKA PALANKA
Šarengrad
DUNAV
HRVATSKA
Ilok
Neštin
Susek
Begeč
Futog
Veternik
Čerević
Banoštor
Rakovac
Sakotinac
Beočin
Orlovac
Testera
Andrevlje
Lug
Sviloš
Grabovo
Vizić
Man. Divša
Sot
Ljuba
Berkasovo
Bikić Do
Lipovača
Privina Glava
Man. Privina glava
Lovište Vorovo
Akumulacija Soč
Akumulacija Mošorac
Stara Bingula
Erdevik
Gibarac
Bingula
Bačinci
Kukujevci
Čalma
Man. Petkovica
Man. Kuveždin
Sisatovac
Man. Sisatovac
Ležimir
Divoš
Akumulacija Remeta
Akumulacija Mandelos
Mandelos
Akumulacija Vranjaš
Grgurevci
Šuljam
Bešenovo
Man. Bešenovo
M.Remeta
Man. Malo Remeta
Jazak
Man. Jazak
Man. Stara Jazak
Man. Ravanica
Stejanovci
Akumulacija Stejanovci
Fruška gora
Ravne Venac
Papratski do
Letenka
Debeli cer
Crveni čot
Dom PTT
PM
Brankovac
Osovlje
Man. Beočin
Man. Rakovac
St.Rakovac
Zmajevac
21
23
19
18

Ostrvo u moru panonskog žita

Fruška gora je ostrvska planina, ostrvo u moru panonskog žita. Nalazi se u Vojvodini, na severu Srbije. Sa svih strana je okružena prostranom ravnicom Panonskog basena. Nekada su je zapljuskivali talasi Panonskog mora, a danas ka njenim visinama streme regionalne i lokalne saobraćajnice koje će vam otkriti lepe vojvođanske priče o prirodi, ekologiji, Nacionalnom parku, manastirima, pitomim planinskim selima i temperamentnim ljudima.

Zahvaljujući tim putevima planina je dobro povezana sa većim i manjim gradovima u okruženju. Odakle god da dolazite sačekaće vas poznati i lepi planinski predeli, ali i oni manje afirmisani sa novim iznenađenjima. Novi Sad je od lokaliteta Iriškog venca udaljen svega 17 km, zbog čega se često ovaj grad i Fruška gora posmatraju kao dve celine jedinstvene turističke destinacije u srcu Vojvodine.

U severnom Sremu usamljena planinska lepotica se pruža pravcem zapad – istok u dužini od oko 80 km. Relativno mala širina iznosi oko 15 km i to je ono što daje prednost u svakom novom doživljaju, jer se na relativno malom prostoru nalazi visoka koncentracija najznačajnijih nacionalnih prirodnih i kulturnih vrednosti. Tu se, u smislu turističke ponude, može baš za svakoga pronaći ponešto, od jedinstvene prirode do izuzetno bogate kulturne baštine. Severni delovi planinske podgorine omeđeni su Dunavom, turistički verovatno najznačajnijom rekom Evrope.

Najvažnije saobraćajnice za dolazak na ovu planinu su državni putevi prvog reda: Novi Sad – Beograd i Novi Sad – Iriški Venac – Ruma – Šabac. Iz okolnih naseljenih mesta lako se dolazi do najreprezentativnijih vrednosti Fruške gore. U blizini i na samoj planini se nalaze sledeća veća naseljena mesta: Novi Sad, Petrovaradin, Bačka Palanka, Sremski Karlovci, Irig, Inđija, Sremska Mitrovica, Ruma, Šid, Beočin, Sremska Kamenica. Gotovo iz svakog od njih lako i jednostavno se dolazi do planinskog bila, preko koga se pruža grebenski put kao polazna i završna putanja svih planinskih turističkih programa.

ČINJENICE O FRUŠKOJ GORI

- Prostire se između 45° 0′ i 45° 15′ sgš i između 16° 37′ i 18° 01′ igde.
- Ogledalo geološke prošlosti (značajan deo geološke baštine Evrope i sveta).
- Najviši vrh – Crveni čot 539 m.
- Stanište za više od 1.500 vrsta biljaka.
- Stanište 60 vrsta sisara iz 16 familija i 42 roda.
- Oko 200 vrsta ptica.
- 16 manastira građenih u periodu od XV do XVIII veka.
- Prvi proglašeni nacionalni park u Srbiji (1960).

1. Izletište Letenka
2. Izletište Testera
3. Informativni centar na Iriškom vencu
4. Edukativna staza na Iriškom vencu
5. Izletište Lipovača
6. Izletište Stražilovo
7. Izletište Andrevlje
8. Eko kamp Fruška gora na Stražilovu

Prvi nacionalni park u Srbiji

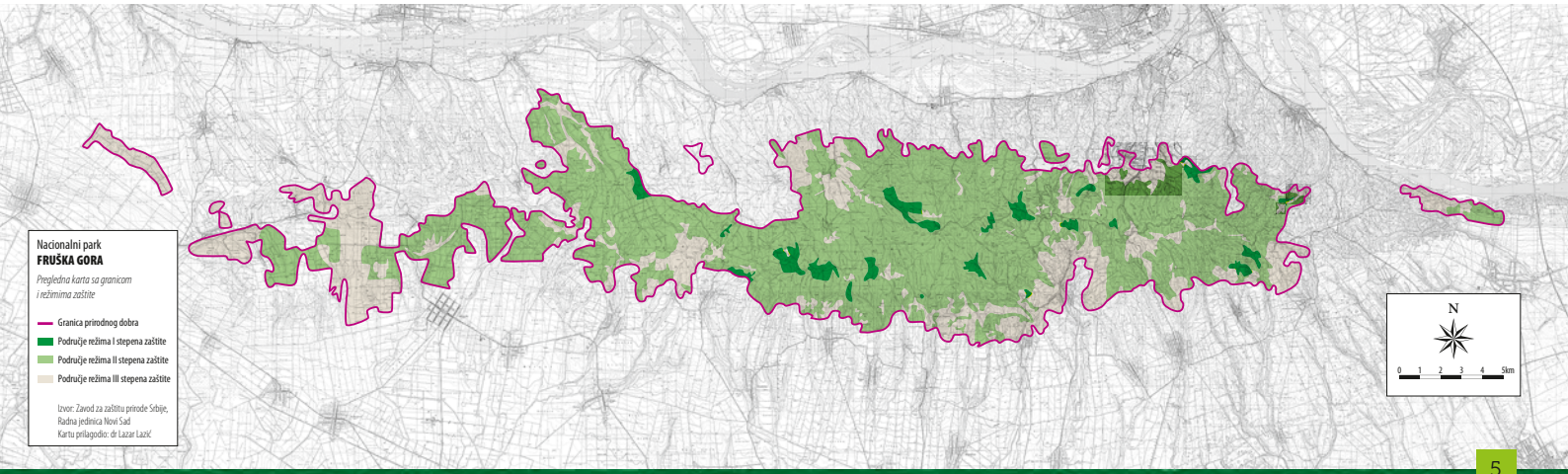
Fruška gora, niska planina prekrivena šumama, livado-stepama, voćnjacima, vinogradima i naseljima po obodu, iako veoma lepa, na prvi pogled ne otkriva bogatstva i vrednosti kojima obiluje. Prvi utisak, međutim, zna često da zavara. Fruška gora je prava riznica prirodnih i kulturno-istorijskih vrednosti zbog kojih je još davne 1960. godine proglašena za nacionalni park, prvi u Srbiji.

U odnosu na prisutne vrednosti i namenu, prostor nacionalnog parka podeljen je u tri zone zaštite. Na području pod režimom zaštite prvog stepena (3,7% ukupne površine NP), zabranjene su sve aktivnosti, osim kontrolisane edukacije i naučnog rada. To su najvredniji prirodni prostori na Fruškoj gori među kojima se posebno ističu Papratski do i Zmajevac gde su naočuvanije šume, najsličnije iskonskim šumama kakve su na Fruškoj gori bile pre dolaska čoveka. Pored očuvanih šuma, neki lokaliteti dobili su zaštitu prvog stepena zbog prisustva retkih vrsta ptica (Kalin potok i Orlovac), retkih biljnih vrsta (Kobila, Podgorac), pa čak i osolikih muva (Ležimir, Rokov potok i Javornati do). Podjednako je važna i zaštita nežive prirode. Lokaliteti vredni pažnje su: Grgeteg, Grgurevačka pećina, Čerevićki potok, stene Orlovac i mnogi drugi. Na području pod režimom zaštite drugog stepena (67% površine), korišćenje se kontroliše i ograničava, uz predviđene mere obnavljanja. Na području pod režimom zaštite trećeg stepena (29,3%), određuje se selektivno korišćenje, kontrolisane privredne aktivnosti i ograničena izgradnja objekata.

U cilju što prijatnijeg i sigurnijeg boravka u Nacionalnom parku, uređena su brojna mala izletišta koja su raspoređena duž grebenskog puta i više većih kao što su: Čortanovačka šuma, Stražilovo, Glavica, Popovica, Testera, Andrevlje, Letenka, Ležimir, Lipovača i druga. Za posetioce su, takođe, precizirane obaveze i pravila ponašanja prilikom boravka.

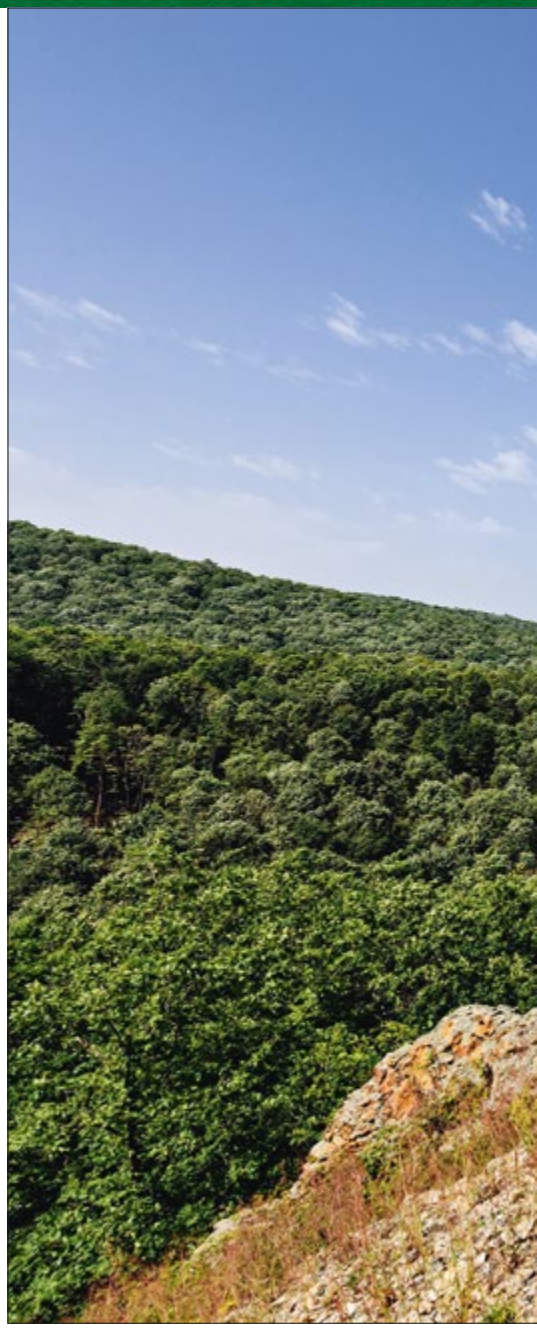
www.npfruskagora.co.rs

Ogledalo geološke prošlosti

Fruška gora pripada redu niskih planina i kao takva dominira ravničarskim prostranstvom kojim je okružena. Ipak, nemojte oklevati jer se nevelika visina planine ne podudara sa njenim geološkim i reljefnim značajem. Fruška gora je ogledalo geološke prošlosti i prava riznica geoloških vrednosti na evropskom, pa i svetskom nivou.

Ona je veoma mlada gromadna planina, a njenu strukturu čine stene različite starosti – od drevnih stena paleozoika do lesne prašine koja čuva tajne Ledenog doba.

Posmatrana uzdužno, planina je raščlanjena na tri celine. Jedino centralni deo, od Đipše na zapadu do Banstola na istoku, ima karakteristike pravog planinskog bila. Njegova dužina iznosi oko 40 km. Konačni reljef oblikuju duboko usečene potočne doline, koje u kombinaciji sa gustim šumama formiraju sliku izuzetno lepog i ekološki vrednog predela.

Od Banstola na zapadu do Slankamenu na istoku pruža se istočno krilo Fruške gore. Jedan od najlepših predela ove celine nalazi se na tromeđi Bačke, Banata i Srema. To je uzvišenje u Starom Slankamenu iznad obala Dunava, sa koga se može posmatrati ušće Tise u ovu reku.

Zapadno planinsko krilo proteže se od Đipše na istoku do lesnog odseka Teleka na krajnjem zapadu. Odlikuju ga zatalasani i pitomi zeleni proplanci.

Geološki diverzitet Fruške gore je izuzetno bogat, u šta se možete uveriti na brojnim geološkim profilima, nalazištima fosila i ležištima mineralnih sirovina. Iz geološke učionice ove planine možemo izdvojiti tragove nastanka Panonskog basena, formiranje jezera, pretvaranje u more, pa ponovo u jezero, te njegovo odumiranje u nepreglednim močvarama. Žustre rasprave o savremenim klimatskim promenama dobijaju potpuno drugačiji smisao nakon upoznavanja podjednako dinamičnog, ali prirodnog pulsa klime Ledenog doba, koji je otkriven na sada već svetski poznatim lesnim profilima kod Starog i Novog Slankamena.

Za početak Vam ipak predlažemo da tajne Fruške gore upoznate u prirodnjačkoj zbirci Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode, a da se onda iz centra Novog Sada otisnete u nedra Fruške gore.

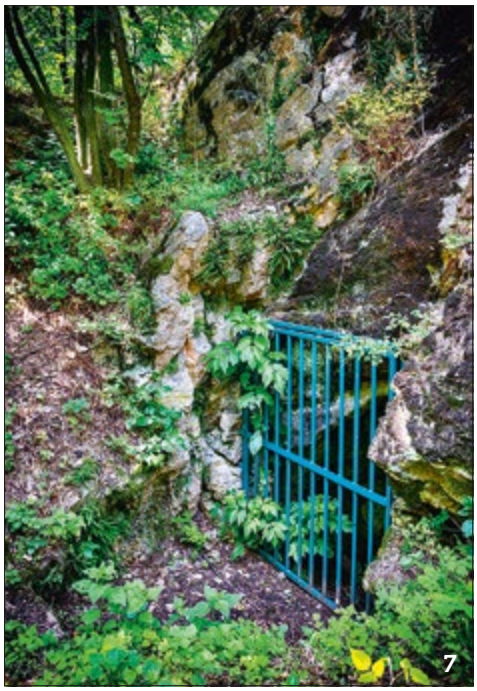

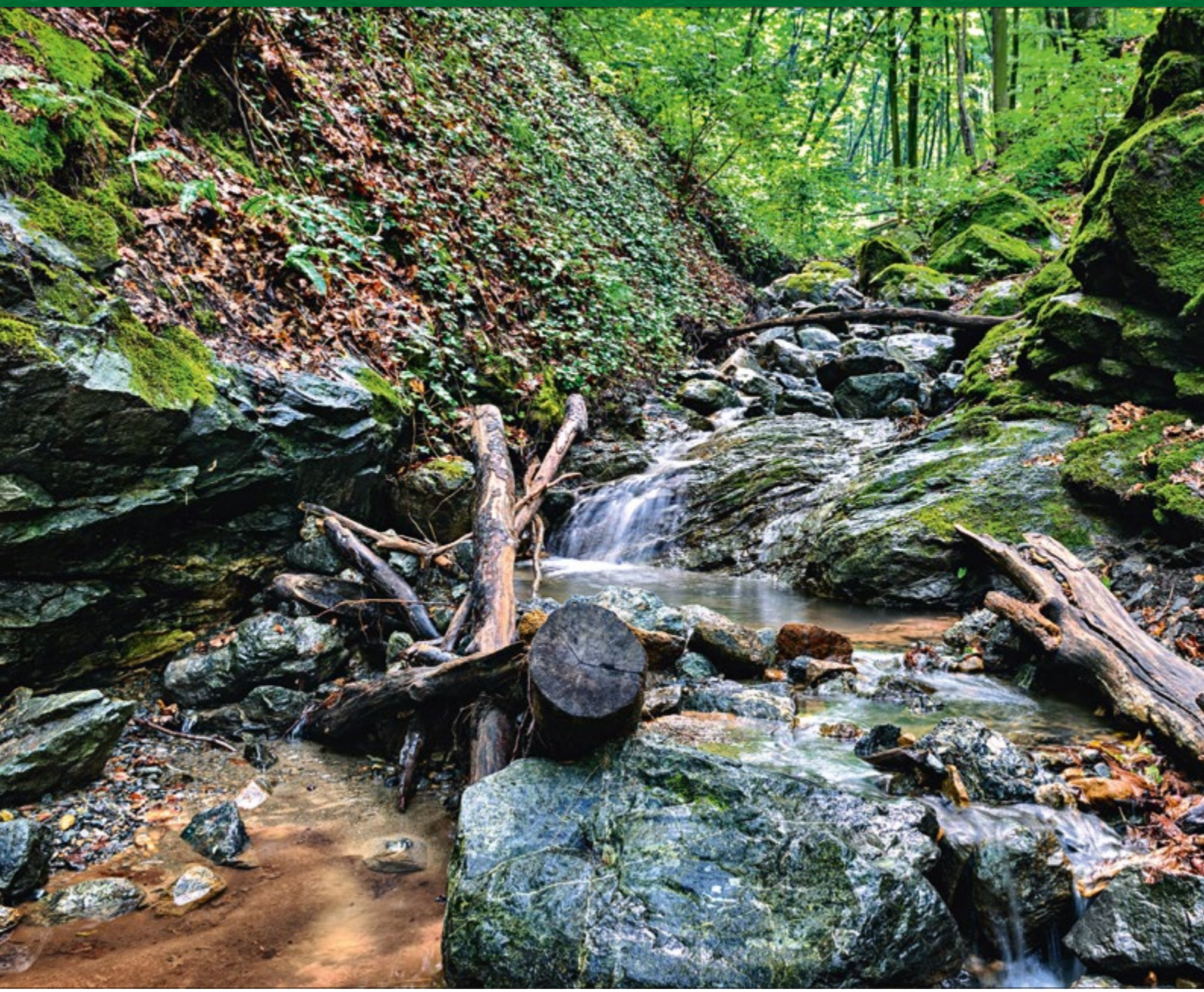

4

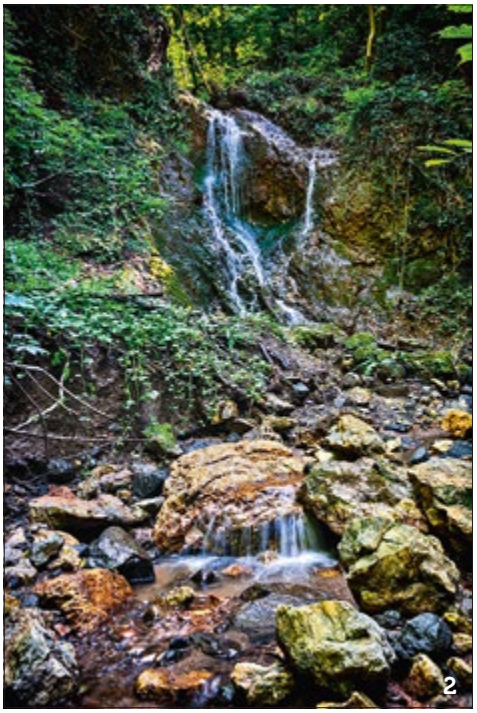
NAJINTERESANTNIJI OBJEKTI GEODIVERZITETA

- Orlove stene – impozantan kompleks ogoljenih stena, vidikovac **(4)**;
- Dolina Kozarskog potoka – serpentiniti zelene boje koji vode poreklo iz dubina ispod Zemljine kore;
- Petrološki lokalitet Kozje brdo – u pravom smislu dragulj Fruške gore;
- Geološki lokalitet Stražilovo – flišne stene, tragovi zatvaranja okeanskog basena **(6)**;
- Srednje brdo kod Andrevlja – tektonski izvijeni sedimenti dubokog mora, iz perioda neposredno pre izumiranja dinosaurusa **(5)**;
- Beli majdan – debele naslage vulkanskog pepela kod sela Rakovac **(3)**;
- Beli kamen – koralni sprudovi Panonskog mora kod Bešenovačkog Prnjavora **(1)**;
- Paleontološki lokalitet Grgeteg – tragovi života u priobalju Panonskog mora;
- Lesni profili kod Starog Slankamena – klimatske promene tokom ledenog doba oslikane lesom **(2)**;
- Grgurevačka pećina kod Popovog čota – mala, ali vredna **(7)**.

6

7

2

3

4

5

Mesto za **osveženje** i predah

Fruškogorski izvori i potoci ožive u punoj snazi najčešće tokom proleća i posle jakih kiša. Tada se huk vode probija kroz potočne doline i šumska prostranstva. Omiljena mesta za predah i osveženje sve brojnijih planinara i izletnika su planinski izvori, kojih na Fruškoj gori ima preko dve stotine.

Među izvorima naročito se izdvajaju: čudotvorni izvor kod manastira Šišatovac, Ubavac kod manastira Velika Remeta, zatim Vilina vodica jugozapadno od Bukovca, Zvečan u Starim Ledincima nadomak Ledinačkog jezera, Hajdučki izvor iznad Stražilova, Vranjaš kod Manđelosa, dva izvora kod manastira Staro Hopovo i drugi.

Lekovita svojstva mineralnih izvora na Fruškoj gori koriste se još od rimskog doba. Pored pomenutog izvora kod manastira Staro Hopovo, postoje još tri lokaliteta na kojima se pojavljuju mineralne vode – Banja Vrdnik, Banja Stari Slankamen i Erdevička banja.

Gustu rečnu mrežu Fruške gore čini oko 50 potoka. Najčešće se radi o kratkim i brzim potocima, kao što su: Čerevićki, Dobri, Kozarski, Dumbovački, Novoselski, Ešikovački, Morintovo. Ima i onih koji nakon kraćeg toka niz planinu usporavaju i lagano teku niz zatalasani Srem: Patka bara, Borkovac, Kudoš, Šelovrenac, Sviloški, Neštinski.

Posebnu atrakciju na Fruškoj gori predstavljaju manji vodopadi preko kojih nemirno teku pojedini potoci. U grupu najatraktivnijih vodopada spadaju: Dumbovački (≈ 4 m), Šakotinački (≈ 6 m) i Rakovački (≈ 3 m) vodopad na istoimenim potocima, zatim Koruški vodopad (≈ 6 m) na Sviloškom potoku, Gredeljski vodopad (≈ 4 m) na pritoci potoka Potoranj, vodopad na Dobrom potoku (≈ 3 m), pritoci Čerevićkog potoka i vodopad Parlog (≈ 2,5 m) na potoku Selište.

Poseban turistički biser Fruške gore čine veštačka jezera (njih 15), rasuta po južnom obodu planine. Svako jezero na ovom prostoru je priča za sebe, drugačije i neponovljivo. Posebno se izdvajaju: Sot, Bruje, Moharač, Vranjaš, Kudoš, Borkovac, Međeš, Dobrodol, Šelevrenac, Pavlovačko i Ljukovo.

1. Dolina Kozarskog potoka
2. Dumbovački vodopad
3. Jezero Dobrodol
4. Jezero Sot
5. Pavlovačko jezero
6. Jezero Vranjaš kod Manđelosa
7. Jezero Moharač kod Erdevika
8. Vodopad Šakotinac
9. Dolina potoka Morintovo kod Vrdnika

2

3

4

Ekološki **neponovljivo** iskustvo

Za Frušku goru se obično kaže da je to neponovljivi prostor bogate i očuvane prirode, sa bujnim šumama, otvorenim staništima u okruženju i sa raznovrsnim živim svetom. Fruška gora je, pre svega, šumsko područje i najveći deo šuma nalazi se u granicama Nacionalnog parka. Po obodu parka šume smenjuju livado-stepe, šumo-stepe, i obradive površine u okolini brojnih naselja.

Šume Fruške gore su sačinjene od velikog broja vrsta drveća i grmlja. Dominiraju hrast kitnjak, srebrnolisna lipa, bukva i grab. Pored njih, tu su i druge vrste hrastova (cer, sladun, krupnolisni medunac, medunac, lužnjak, transilvanijski kitnjak i dalešampijev kitnjak), sitnolisna lipa, klen, gorski javor, javor mleč, divlja trešnja, brekinja, žešlja, jasen, vrbe, topole.

Na Fruškoj gori je zabeležen impozantan broj od oko 1.500 vrsta viših biljaka od kojih su mnoge retke i zaštićene kao što su: gorocvet, sasa, pljevika, kovilje, zlatan. Posebno je zanimljivo prisustvo 31 vrste orhideja, koje rastu u šumama i na livado-stepama po obodu planine. Mnoge od njih posetioci planine nikada ne vide ili ih ne raspoznaju, ali zato niko ne može da kaže da u proleće nije video visibabe, jer ih ima svuda u velikom broju. Odmah nakon visibaba, dolaskom pravog proleća, nastupa pravo šumsko šarenilo, jer počinju da cvetaju perunika, lan, majčina dušica, margareta, različak, ljutić, orhideje različitih boja, veličina i oblika, kao i brojno drugo cveće.

Na Fruškoj gori su zabeležene brojne i raznovrsne gljive, koje se obično vezuju za određene vrste biljaka. Do sada je otkriveno skoro 1.000 vrsta. Naravno, mnoge od njih su izuzetno sitne, neke i mikroskopske, ali preko pet stotina vrsta su svima dobro poznate pečurke.

Najveći broj živih bića na svetu, pa tako i na Fruškoj gori, pripada životinjama, a među njima naravno beskičmenjacima. Iako nije potpuno istražena, postojeći podaci govore da na planini živi oko 100 vrsta puževa, oko 300 vrsta paukova, preko 1.000 vrsta leptira, oko 100 vrsta skakavaca i zrikavaca, više hiljada vrsta buba... Posebno su zanimljive endemične vrste – Mladenova mokrica i 3 vrste osolikih muva, koje su opisane upravo na Fruškoj gori.

Ptice spadaju u najbolje istraženu grupu životinja na Fruškoj gori.

1. *Cervus elaphus* – evropski jelen
2. Hrast kitnjak kao mesto za igu
3. *Hygrocybe conica* – stožarka
4. *Limenitis reducta* – plavi čestarac
5. *Rosalia alpina* – alpska strižibuba
6. Iriški venac – šuma hrasta i graba
7. *Leucoium aestivum* – dremovac
8. *Monachoides incarnatus* – puž
9. *Spermophilus citellus* – tekunica
10. *Curculio glandium* – surlaš
11. *Pisaura mirabilis* – pauk
12. *Falco tinnunculus* – vetruška
13. *Athene noctua* – kukumavka
14. *Scilla bifolia* – procepak
15. *Triturus vulgaris* – mrmoljak
16. *Haliaeetus albicilla* – orao belorepan
17. Papratski do – bukova šuma
18. *Sympetrum sanguineum* – vilin konjic
19. *Marasmiellus ramealis* – klinčac

7

8

9

10

11

12

13

14

15

Grb Nacionalnog parka Fruška gora stavlja sisare u prvi plan. Na njemu ponosno stoje dva mužjaka jelena, okrenuti jedan prema drugome. Jelen je naseljavao ove terene do sredine XX veka, a onda je usled prekomernog lova i narušavanja staništa nestao. Programom reintrodukcije, koji je uspešno izveo Nacionalni park Fruška gora, jeleni su vraćeni na ove prostore i njihov broj polako raste.

16

Od zanimljivih vrsta ovde se gnezde crna žuna, golub dupljaš, šumska ševa i mnoge druge. Tu su i velike populacije crnih roda koje se gnezde duboko u brdskim šumama, ispod krošnji bukvi i hrastova, dok plen nalaze u plavnoj zoni Dunava. Naravno, počasno mesto među pticama Fruške gore zauzimaju četiri vrste orlova, od kojih je najznačajnije prisustvo orla krstaša. Fruška gora je jedino stabilno gnezdilište ove vrste u Srbiji. Gnezda se nalaze duboko zavučena u šumi, na visokim isturenim delovima krošanja. Orlovi krstaši hranu pronalaze na udaljenim livadama na kojima najčešće love tekunice.

Sisari su ljudima posebno zanimljive životinje, ali se zbog svog načina života najređe viđaju u prirodi. Na Fruškoj gori žive: evropski jelen, srna, divlja svinja, lisica, šakal, kuna, jazavac, divlja mačka, puh, slepo kuče, tekunica, tvor, 16 vrsta slepih miševa i mnoge druge vrste. Medveda nema na Fruškoj gori, a vukovi se veoma retko viđaju. Divlja mačka se veoma retko sreće, uglavnom u divljim i zabačenim krajevima. Tekunica je jedan od najređih i za zaštitu najvrednijih predstavnika sisara na Fruškoj gori. Nekada brojna, danas živi samo na retkim preostalim uskim trakama livado-stepskih pašnjaka na južnom obodu planine.

17

18

19

Bogatstvo u najlepšim bojama kulture

Fruška gora je prava riznica kulturno-istorijskih vrednosti. Od najstarijih vremena ljudi nastanjuju planinu i okolinu, ostavljajući za sobom materijalne tragove koji već privlače turiste ili možda tek čekaju da ih neki novi posetioci otkriju. Ovo je novi izazov u susretu sa planinom, ništa manji od onog u otkrivanju fruškogorskih prirodnih vrednosti.

Fruška gora ima svoje dvorce i letnjikovce: *Dvorac sa parkom „Marcibanji – Karačonji“* (Sremska Kamenica), *Dvorac „Špicer“* (Beočin), *Letnjikovac „Fišerov salaš“* (Ruma), *Letnjikovac „Višnjevac”* (Veliki Radinci), *Dvorac „Ilion”, Dvor „Patrijaršija”* (Sremski Karlovci) i *„Ruski” dvor* (Šid).

Kulturu Fruške gore obeležili su brojni narodi koji je i danas nastanjuju: Srbi, Mađari, Slovaci, Hrvati i drugi. Oni do danas verno prezentuju lepotu narodnog kolorita i folklora. Svedoci vojvođanskog zajedničkog života su i *Muzej na otvorenom „Neštin”* sa kućom iz XVIII veka, *kuća u Ljubi* iz druge polovine XIX veka, *kuća u Sremskoj Kamenici* sa kraja XVIII veka i *Perkov salaš*, gde svaki posetilac može da se vrati u prošla vremena slušajući priče dobrih domaćina, uz odličnu gastronomsku ponudu iz bogate vojvođanske kuhinje. Gosti će uživati u priči i fruškogorskom vinu, a nakon dobrog jela mogu prošetati i posetiti *Sremske Karlovce* ili *selo Lug*, koji predstavljaju ambijentalne celine od izuzetnog značaja i pod zaštitom su države.

Fruška gora se naziva *srpskom Svetom gorom*, pa kao pobožna i mila

10

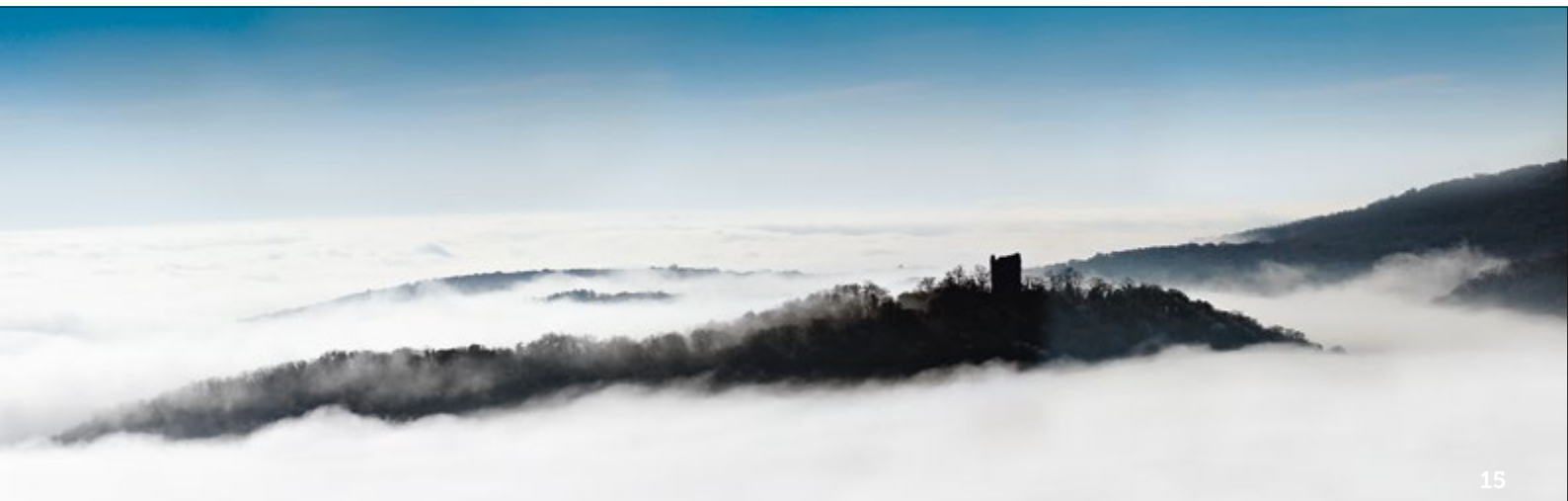

11

12

13

14

1. Manastir Staro Hopovo
2. Tvrđava Acumincum u Starom Slankamenu
3. Lug – arhitektonski sklad u plavoj boji
4. Dvorac Špicer u Beočinu
5. Muzej na otvorenom u Neštinu, pravo mesto za časove o etnografskom nasleđu
6. Dvorac Marcibanji – Karačonji u Sremskoj Kamenici
7. Spomenik Milici Stojadinović Srpkinji u manastiru Ravanica u Vrdniku
8. Perkov salaš – nezaboravan doživljaj
9. Vila Ravne – skriveni biser
10. Manastir Grgeteg
11. Manastir Novo Hopovo
12. Spomenik Sloboda na Iriškom vencu
13. Manastir Krušedol
14. Spomenik čuvenom pesniku, Branku Radičeviću, na Stražilovu
15. Vrdnička kula – inspiracija bez granica
16. Petrovaradinska tvrđava – Gibraltar na Dunavu
17. Manastir Velika Remeta – pravoslavna tradicija i barokna arhitektura
18. Spomenik Jovanu Jovanoviću Zmaju u Novom Sadu

15

16

rado dočekuje vernike i turiste u svojim manastirima. Od nekadašnjih 35 manastira, evidentiranih tokom XVI i XVII veka, u širem pojasu Fruške gore danas je ostalo još samo 15 (Beočin, Velika Remeta, Vrdnik – Ravanica, Grgeteg, Divša (Đipša), Novi Jazak, Krušedol, Kuveždin, Mala Remeta, Novo Hopovo, Petkovica, Privina Glava, Rakovac, Staro Hopovo i Šišatovac). Čak i oni koji žure, moraju svratiti do *Krušedola*, zadužbine Brankovića iz XVI veka u kome se nalazi najbogatija riznica među fruškogorskim manastirima i *Novog Hopova*, koji po arhitektonskoj vrednosti predstavlja najznačajniju sakralnu građevinu svoje epohe na ovim prostorima. Nakon toga, preporučujemo posetu manastiru *Grgeteg* iz XV veka, čiji je ikonostas oslikao čuveni Uroš Predić i gde se nalazi čudotvorna ikona „Trojeručice sa Hristom" i *Velikoj Remeti* sa četvorostranim manastirskim konacima.

Poput vojnika Frušku goru čuvaju *Petrovaradinska tvrđava, tvrđava Morović, Vrdnička kula, Acumincum* – utvrđenje iz turskog perioda u Starom Slankamenu. To je ujedno svedočanstvo da su mnogi ovu planinu želeli za sebe. O tome pričaju i spomenici iz NOB-a: monumentalni spomenik sa skulpturom *Sloboda* na Iriškom vencu, područje *Rohalj baze* i *Memorijalni kompleks „Sremski front"* u Adaševcima, a koji su svi svedoci sremske borbe protiv fašizma.

Kulturni milje planine upotpunjuju i *vila „Ravne"* i *vila „Stanković"*, a za one koji vole da se upoznaju sa industrijskim nasleđem interesantne su *radničke kolonije* (Centralna, Donji Šakotinac i Filijala), objekti koji su korišćeni u proizvodnji cementa u *Beočinu*, kao i *rudarske kolonije* u Vrdniku (Stare i Nove).

Da su mnoge poznate ličnosti vojvođanskog prostora uživale u ovoj planinskoj lepoti svedoči *kuća u Vrdniku* u kojoj je veći deo života provela i stvarala poznata samouka pesnikinja *Milica Stojadinović Srpkinja* (1836–1878). Ona je značajna ličnost srpskog književnog romantizma, slavljena kao prva Srpkinja koja se posvetila književnosti. Svakog oktobra održava se pesnička manifestacija *Milici u pohode*. U okviru programa od 1994. dodeljuje se i prestižna književna nagrada za poeziju, koju dodeljuje Zavod za kulturu Vojvodine.

Na ovoj, po mnogo čemu posebnoj, planini nalazi se *kuća u Sremskoj Kamenici* (Zmajev muzej u najstarijem delu Kamenice), koja je sagrađena u drugoj polovini XIX veka. U njoj je od 1875. sa prekidima, živeo i preminuo jedan od najpoznatijih i najplodnijih srpskih liričara romantizma i dečjih pesnika, ali i lekar *Jovan Jovanović Zmaj* (1833–1904). Čika Jovi Zmaju u čast, svakog februara od 1953. godine Matica srpska dodeljuje „Zmajevu nagradu" za poeziju na srpskom jeziku.

17

18

2

3

4

5

6

1. Karlovački vinogradi – dragulj fruškogorskog vinogorja
2. Ukus koji se pamti – fruškogorska vina
3. Specijalno aromatizovano vino – Bermet
4. Specijalno desertno vino – Ausbruh
5. Putokaz za ljubitelje vina
6. Vino najviše prija u vinskom podrumu
7. Prvi čokoti su zasađeni na brdu Glavica
8. Grožđa i vina za svačiji ukus
9. Sorta grožđa Chardonnay
10. Sorta grožđa Cabernet

Čuvena fruškogorska vina

Rimski car Prob (Probus), rođen na seoskom imanju nedaleko od Sirmijuma, zasadio je 276. godine prve čokote vinove loze na brdu Glavica kod mesta Šuljam. Bio je to početak priče o dugoj vinogradarskoj tradiciji Fruške gore, koja se danas prezentuje duž turističkog puta vina Fruška gora. Zajedno sa još sedam puteva vina u Srbiji, fruškogorski vinogradi i vinski podrumi predstavljaju vrednu ponudu vinskog turizma Srbije.

Fruškogorsko vinogorje se razvija na plodnim padinama Fruške gore. Vinova loza ovog područja pruža ljudima nadahnuće vekovima unazad, a sada su vinogradari voljni da svoje iskustvo podele sa turistima. Dragulj celog fruškogorskog vinogorja su karlovački vinogradi. Vinske karte u najboljim restoranima ne mogu se zamisliti bez karlovačkih vina. Inače, ovdašnja vina su točena širom Evrope – od Bečkog dvora do engleskih krčmi. Slavu vinogradarske tradicije Sremskih Karlovaca pronela su dva specijalna vina: bermet, u kome je satkano preko 20 vrsta trava i začina, kao i ausbruh, desertno vino ceđeno od sasušenih zrna grožđa o kome legenda kaže da je bilo na vinskom meniju broda Titanik. Poseban doživljaj vinogradarske tradicije može se osetiti u vreme održavanja manifestacije Karlovačka berba grožđa.

Kvaliteno vino fruškogorskog vinogorja može se degustirati u nekom od vinskih podruma. To je turističko iskustvo koje ne treba propustiti, jer se pored vina, u razgovoru sa ljubaznim domaćinima, može probati i kvalitetna hrana iz ponude sremačke i vojvođanske kuhinje. Sa domaćim vinima posebno se dobru slažu vojvođanska šunka, kulen, sremski sir, slatke pite... Pored Sremskih Karlovaca, preporučuje se i ponuda vinskih podruma u Čerevićу, Neštinu, Banoštoru, Erdeviku i Irigu.

2

3

4

5

6

Ukus **zdrave** hrane

Sremci najviše vole da jedu bricom, specijalnom vrstom dugog i tankog noža na preklop. Tu tradiciju rado nude i turistima. Najpoznatija jela ravnog (svinjskog) Srema i Fruškogorja su kobasica, kulen, šunka, slanina, švargla i džigernjača. Ovi proizvodi se prave od kvalitetnog svinjskog mesa.

Čorbe i supe su sastavni deo menija u Fruškogorju: kokošija supa, supa od fazana, teleća čorba ili čorba od povrća. Čuvena je i riblja čorba, karakteristična u ponudi čardi na Dunavu. Na jelovnicima u podnožju planine nalazi se ponuda raznovrsne rečne ribe: smuđa, šarana, soma, štuke i deverike – pržene ili pripremljene na roštilju. Ima i nesvakidašnjih specijaliteta: somovskih glava ispod sača, škembića od soma, bele alaske čorbe od osam vrsta.

Pridev *sremski* ne izostaje ni kod ćevapa (krmenadle pečene u luku i začinjene crvenom mlevenom slatkom i ljutom alevom paprikom) i svinjskog paprikaša. Specijalitet je pudarski paprikaš, nazvan po čuvarima vinograda, a kuva se od živinskog mesa. Fruškogorski specijaliteti su i svinjska rebarca u medu i razni odresci. Leti je u ponudi grilovano povrće, punjene tikvice i paprike i đuveč, a zimi je neizostavna sremska sarma s dimljenim mesom. Ponudu karakterističnih jela dopunjuje pasulj s kobasicom i svinjskim rebarcima, ali i dimljena kolenica.

Divljač je specifičan deo gastronomske ponude na Fruškoj gori. Divlje svinje, jeleni i srndaći su najtrofejniji primerci krupne divljači domaćih i stranih lovaca, a u gastronomskoj ponudi nalaze se i jela od zečijeg mesa, fazana i prepelica. Pikanterija su medaljoni od jelenskog i srnećeg mesa.

Fruška gora još uvek neguje viševekovnu tradiciju proizvodnje kuglofa, nasleđenu još pre tri veka iz nemačkih krajeva. Danas su u ponudi i ovi slatkiši: bundevara, štrudle od maka, oraha i višnje, palačinke s pekmezom i sitni kolači.

1. Čuveni sremski kulen
2. Sremska šunka
3. Somovske glave ispod sača
4. Riblja čorba
5. Domaća supa sa rezancima
6. Supa od fazana
7. Štrudle i sitni kolači
8. Srneći paprikaš
9. Viševekovna tradicija kuglofa
10. Đuveč sa slaninicom

1

Povratak prirodi u duhu **avanturizma**

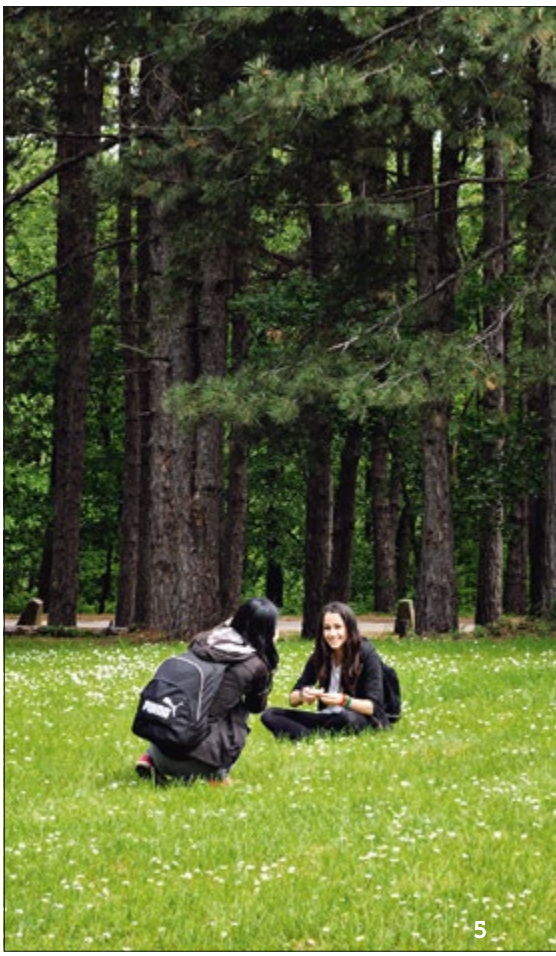
Fruška gora je za planinare u Srbiji bez premca. Ne bi imala premca ni da se u Vojvodini nalazi i više od dve planine. Fruška gora se ne boji konkurencije. U čitavoj Srbiji nema mnogo planina na kojima duž rute od dvadesetak kilometara možete savladati uspon od preko 1.200 m, i to birajući samo srednje zahtevne fruškogorske staze.

Obratite pažnju – nakon što prvi put osetite zadovoljstvo planinarenja po Fruškoj gori, postaćete zavisnik. Počećete brojati dane do naredne šetnje, grozničavo planirati staze kojima ćete se kretati, prestati da obraćate pažnju na to da li je pretoplo ili pljušti kiša, ubeđivati poznanike da i oni probaju ono što je postala Vaša potreba, pripremati obuću i dan ranije pakovati ranac. Samo krenite. Sendvič i flašu vode u ranac. Nakon toga nećete stati.

Možda je najbolje da upoznavanje Fruške gore počnete sa nekom od organizovanih grupa planinara. Svake nedelje po Fruškoj gori krstare planinari u organizaciji PSD „Železničar“, PD „Vilina vodica“, PD „Naftaš” i „Šipak“ A.D. Subotnje ture organizuje PD „GSP“, a sredom vodi PDS „Železničar“. Detalje o turama možete pronaći na veb-sajtovima i fejsbuk stranicama planinarskih društava.

Vožnja biciklom po Fruškoj gori predstavlja nesvakidašnje iskustvo. Jedan od učesnika tradicionalnog MTB maratona je napisao: „Fruškogorski maraton je nešto najbrutalnije što sam ikad vozio, a da se službeno organizuje. To su usponi 15-16% po zemljanoj podlozi – ruta je planinarska i to takva da će se i planinari hvatati zubima za vazduh da bi neke delove ispeli. Maraton je napravljen ne da se vozi, nego da se preživi!“, ali i „Ovo je definitivno MTB maraton na koji ću se vratiti“.

Ko želi da se oproba u fizički i tehnički izuzetno zahtevnoj vožnji, trasa

100 GODINA TRADICIJE

Desetak godina nakon osnivanja Planinarskog društva „Fruška gora“, 1924. godine, na planini je markirano preko 500 km staza, uspostavljeno šest planinarskih domova, a više članova od ovog društva imali su samo Slovenačko i Hrvatsko planinarsko društvo.

1. MTB Downhill Cup Julishka, Rakovac, 2014.
2. Nedeljna šetnja – mala grupa, veliki užitak
3. Fruška gora je ishodište školskih izleta
4. Do Fruške gore možete i skelom Begeč-Banoštor
5. Užitak na proplanku
6. Zasluženi predah pod krošnjama
7. „Preživljavanje“ MTB Fruškogorskog maratona
8. Najmlađi fruškogorski maratonci
9. Učesnici Fruškogorskog maratona na Iriškom vencu
10. Vožnja kroz jesenje boje
11. Raskrsnica Fruškogorskog maratona na Kraljevoj stolici
12. Manje zahtevne, a interesantne biciklističke staze
13. Pitomim predelima Fruške gore
14. Penjanje po drveću – trening za početnike
15. Markacije na stazama Fruškogorskog maratona
16. Osvežavajuća vožnja kroz zeleni hlad

6

7

8

TRADICIONALNE PEČAŠKE TURE		
Termin, organizator	**Naziv**	**Opis**
JANUAR, treći vikend, PSD „Poštar", Novi Sad	Memorijal Ignjata Pavlasa	Beočin selo–Osovlje–Crveni čot–Pavlasov čot–Isin čot–Brankovac–manastir Beočin
FEBRUAR, prvi vikend, PSD „Poštar", Novi Sad	Svetosavski izlet	Sremski Karlovci–Stražilovo–Popovica
FEBRUAR, vikend sa punim Mesecom, PSD „Stražilovo", Sr. Karlovci	Ultra fresh	Ekstremna noćna šetnja po istočnim delovima Fruške gore
MART, prvi vikend, PSD „Zmajevac", Vrdnik	Osmomartovski susret planinara na Fruškoj gori	Najčešće dve staze – kratka i srednje duga, okolina Vrdnika
APRIL, prvi vikend, PSD „dr Laza Marković", Irig	Dositejevim stazama	Dve ture – kratka i srednje duga, polazak sa Iriškog venca
APRIL, poslednji vikend, PSD „Železničar", Novi Sad	Fruškogorski planinarski maraton	Najmasovnija manifestacija, 17 staza različitih dužina
MAJ, treći vikend, PSD „Stražilovo", Sr. Karlovci	Memorijal „Radivoj Kovačević"	
JUN, prvi vikend, PD „GSP", Novi Sad	Priknik na Lazinom viru	
SEPTEMBAR, drugi vikend, PD „Vilina vodica", Bukovac	Bukovački maraton	Četiri staze, dužine od 7 do 47 km
NOVEMBAR, prvi vikend, PSD „Poštar", Novi Sad	Noćni (partizanski) marš	33 godine tradicije

9

IZAZOV ZA NAJBOLJE

Nikola Radosavljev, biciklista i planinar iz A.D. „Šipak", je uspeo da pređe 160 km „Fruškogorske transferzale" za manje od tri uzastopna dana. Nikola je od 25. do 27. maja 2000, stazu prešao za 57 sati, od čega je u hodanju proveo 31 sat i 45 minuta. Sebi je dozvolio samo nešto više od četiri sata odmora na stazi i dva noćenja.

Izuzetan rezultat, zar ne? A kojim rečima opisati dostignuće Reze Karimija (PSD „Železničar" Novi Sad)? On je u junu 2004. godine istu stazu prešao za 36 časova skoro neprestanog hodanja – bez noćenja! Da li će iko ikada oboriti Rezin rekord?

Velikog fruškogorskog MTB maratona, dužine 78 km, sa 2.550 m ukupnog uspona, najbolje je rešenje. Na planini možete naći i manje zahtevne, a isto tako interesantne staze – što preporučujemo za početnike u brdskom biciklizmu.

Sve tri MTB maratonske staze su jednosmerno markirane, pa predviđeni smer treba poštovati iz bezbednosnih i tehničkih razloga. Tokom terenske (*off-road*) vožnje van staza predviđenih za bicikliste, važno je signalizirati dolazak, naročito na strmim spustevima, i tako upozoriti planinare na koje ćete sigurno naići.

Frušku goru možete upoznati i vozeći treking ili trkački bicikl. Svi asfaltni putevi koji presecaju planinu pogodni su i za ovakve stilove vožnje, bez obzira na pokoju rupu na koju ćete sigurno naići. Ako želite da izbegnete gust motorni saobraćaj, najbolje je izbeći put od Sremskih Karlovaca prema Inđiji ili onaj preko Iriškog venca. Za fizički spremne, oštri usponi od Rakovca ka Zmajevcu ili od Bešenova ka Crvenom čotu su najinteresantniji. Do grebena se ipak može doći i manje zahtevnim trasama – od Koruške preko Sviloša ka Ležimiru ili od Neština ka Divošu. Putevi koje vode na greben su uglavnom okruženi šumom, tako da će vožnja biti ugodna i tokom vrelih letnjih dana.

Južnim padinama Fruške gore vodi izuzetno zanimljiva trasa međunarodne „Dunavske biciklističke rute", koja u našu zemlju ulazi kod Bačkog Brega, a prateći Dunav izlazi kod Negotina.

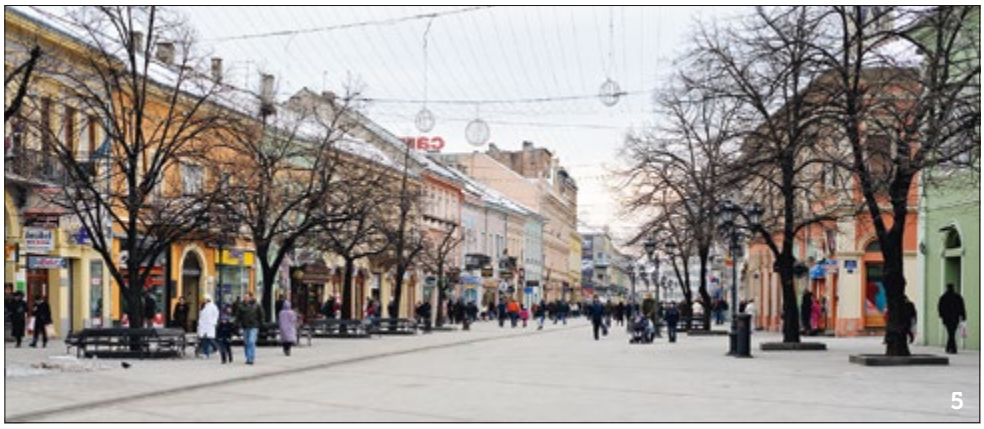

2

3

4

5

Okolina **vredna** pažnje

Obilazak planine će biti upotpunjen tek kada se upoznate i sa gradovima koji se u njenom okruženju razvijaju stolećima. Svako od tih naseljenih mesta u svojim turističkim programima i aranžmanima grli Frušku goru kao dragoceni turistički biser. Ovi dopunski sadržaji će vam pomoći da upoznate prirodu i kulturu šireg prostranstva i okoline Fruške gore na području Srema i južne Bačke.

Sa obronaka i puteva severne planinske padine vide se obrisi Novog Sada. Gradski krovovi i zvonici novosadskih crkava se možda najlepše vide sa Petrovaradinske tvrđave. Ovaj jedinstveni fortifikacioni objekat sagrađen je po sistemu francuskih utvrđenja graditelja Vobana. Podgrađe Petrovaradinske tvrđave je danas najbolje očuvana barokna kulturno-istorijska celina u Srbiji. U ovom istorijskom kompleksu se svake godine održava muzički festival EXIT. Glavne novosadske ulice – Zmaj Jovina, Dunavska, Laze Telečkog i druge, svojom arhitekturom odslikavaju šarm evropskog grada, ali i duh mladosti, koji u ovom važnom univerzitetskom centru ima šta da pokaže.

Od Novog Sada se putem, koji prati obod Petrovaradinskog rita, lako stiže u najvažniji centar srpske duhovnosti i kulture nekadašnje Austrougarske. Sremski Karlovci su po mnogo čemu jedinstveno mesto. Harmonično su smešteni u posebno vred-

1. Novi Sad okupan prvim zracima Sunca. Pogled sa Petrovaradinske tvrđave
2. Bulevar Mihajla Pupina, Novi Sad
3. Univerzitet u Novom Sadu
4. Krov od čuvene žolnai keramike na crkvi Ime Marijino, Novi Sad
5. Zmaj Jovina ulica, Novi Sad
6. Crkveni zvonici Sremskih Karlovaca
7. Most Duga, Novi Sad
8. Crkva Ime Marijino, Novi Sad
9. Vladičanski (episkopski) dvor, Novi Sad

10

11

12

14

13

15

16

17

18

nom predelu na kontaktu dunavskih ritova i fruškogorskih obronaka pod vinogradima. Gradsko jezgro Sremskih Karlovaca je formirano oko Trga Branka Radičevića na kome se nalaze, između ostalih, najstarija srpska gimnazija – Karlovačka (1792), Magistrat gde je patrijarh Josif Rajačić obnarodovao osnivanje Srpske Vojvodine (1848) i Patrijaršijski dvor. U njegovom centru je fontana Četiri lava iz 1799. godine. Sremski Karlovci sa Kapelom mira, na jednom proplanku, čuvaju sećanje na jedan od važnijih događaja (Karlovački mir) u vezi sa odnosom evropskih zemalja i Otomanskog carstva.

Na mestu rimskog Sirmijuma danas se nalazi Sremska Mitrovica. Najveći procvat ovaj antički grad doživeo je krajem III i početkom IV veka kada se spominje kao jedna od prestonica Rimskog carstva. Od nastanka kolonije pa do IV veka Sirmijum je povremeno boravište rimskih careva. U gradu i njegovoj okolini rođeno je čak pet rimskih careva: Decije Trajan, Aurelijan, Prob, Maksimijan Herkulije i Gracijan. Uverljivo svedočanstvo slavne antičke prošlosti su iskopine carske palate u kojoj se danas nalazi vizitorski centar. Carska palata je imala ulogu službenog prostora za obavljanje carskih dužnosti, ali je takođe imala i stambene prostorije. Muzej Srema u Sremskoj Mitrovici je idealno mesto za upoznavanje istorije grada, kao i istorije čitavog Srema.

Šid je varošica u zapadnom Sremu, koja se u kulturnim i turističkim krugovima najviše vezuje za život i stvaralaštvo slavnog slikara Save Šumanovića. Galerija slika „Sava Šumanović" je nastala kada je Šumanovićeva majka 1952. darivala slike gradu, sa izričitom željom da ostanu u rodnom kraju. Spomen-kuća Save Šumanovića nalazi se u neposrednoj blizini galerije, u ulici koja nosi ime slavnog slikara. U ovoj kući Sava je proveo detinjstvo, ali i poslednje godine života. Do danas je sačuvan porodični nameštaj i atelje u kome je stvarao. Šid je povezan sa Fruškom gorom i preko izletišta Lipovača, jednim od poznatijih u zapadnom delu planine.

10. Fontana „Četiri lava", Sremski Karlovci
11. Crkva Sv. Nikole, Sremski Karlovci
12. Spomen-kuća Save Šumanovića, Šid
13. Sava Šumanović, „Salaš Branjevina", 1935, ulje na platnu, 54 x 81 cm
14. Panorama Novog Sada sa severnih padina Fruške gore
15. Sremska Mitrovica, zgrada biblioteke "Gligorije Vozarević"
16. Bogoslovija Svetog Arsenija Sremca u Sremskim Karlovcima
17. Kapela mira, Sremski Karlovci
18. Unutrašnjost Kapele mira
19. Karlovačka gimnazija
20. Magistrat, Sremski Karlovci
21. Carska palata Sirmium, Sremska Mitrovica

2

3

4

5

6

7

Nezaboravni lov i ribolov

Gajenje divljači i lov prisutni su na Fruškoj gori već vekovima, o čemu svedoče i pisani podaci iz vremena grofovskih porodica Odeskalhi, Kotek i Palavičini, koji su na ovim prostorima lovili, ali i brinuli o divljači. Oduvek je bilo protivnika lova sa jedne strane i pravih zaljubljenika sa druge. Zbog zaštite i očuvanja divljači, ali i ljudske potrebe za lovom, uloženo je mnogo napora i sredstava u cilju organizovanja bogatog i uređenog lovišta.

Lovište NP Fruška gora obuhvata površinu od 22.500 ha i sastoji se od zatvorenog (Vorovo) i otvorenog dela. Karakteristika lovišta je složena i vrstama brojna fauna, što je u skladu sa opštim prirodnim, klimatskim i orografskim uslovima terena, kao i raznolika i floristički bogata vegetacija.

Lovište je brdskog tipa, u kome se pored autohtonih vrsta (evropski jelen, divlja svinja, srna i dr.) nalaze i alohtone vrste (mufloni, jelen lopatar), koje se uzgajaju u ograđenom delu. Lov na području Nacionalnog parka Fruška gora, i u otvorenom i u zatvorenom delu, predstavlja pravi izazov za svakog lovca kako zbog trofejne vrednosti visoke divljači kojom se gazduje na ovom prostoru, tako i zbog samog ambijenta zaštićenog prirodnog dobra.

Fruška gora može puno toga da pruži ribolovcima. Brojna jezera po obroncima Fruške gore čuvaju bogat riblji fond. Ljubitelji ribolova grabljivih vrsta imaju mogućnost da okušaju sreću u varaličarenju ili u nekoj drugoj ribolovnoj tehnici na jezerima Kudoš, Dobrodol, Moharač, Šelevrenac, Međeš ili Šatrinačko, gde će imati lukave protivnike u ribolovu smuđa, štuke, soma ili bandara. Šaran je dominantna plemenita vrsta ribe u skoro svim jezerima na obroncima Fruške gore. Savremeni šaranski ribolov je moguć na već pomenutim jezerima, ali i na jezerima Bruje, Sot i Borkovac. Sva jezera imaju uređene prilaze, obale su niske i dostupne ribolovcima. Pored pomenutih vrsta, sva jezera obiluju belom ribom, a ribolov na plovak može izbrisati razliku između ribolovačkog dana i ribolovačkog sna.

1. Ravne – uspešna reintrodukcija evropskog jelena
2. Alohtona vrsta – muflon
3. Jelen lopatar
4. Šakal – fruškogorski predator
5. Hajka na šakala ima dugu tradiciju
6. Autohtona vrsta – divlja svinja
7. Prasad divlje svinje
8. Ribolov sa pogledom – Šatrinačko jezeo
9. Ponos Fruške gore – evropski jelen
10. Raj za ribolovce – jezero Šelevrenac
11. Šaranski ribolov na jezerima

Dobrodušni čuvari tradicije

Posetu Fruškoj gori treba završiti u nekom od sela, gde se može opaziti temperament njenih stanovnika, otkriti još poneki vredan spomenik kulture ili okusiti hrana lokalne kuhinje. Danas u fruškogorskoj oblasti živi oko 120.000 ljudi i to u naseljima različite veličine – od nekoliko desetina do nekoliko hiljada stanovnika.

Kao i u drugim krajevima Vojvodine, multikulturalnost je jedna od osnovnih odlika planine i njene okoline. Tradicija i kultura se u širokom rasponu od lokalne arhitekture, preko narodne nošnje i običaja, do hrane, mogu doživeti u ovdašnjim selima.

Na severnoj strani se duž obale Dunava nižu brojna naselja, među kojima se ističu Neštin i Čerević. Seoska kuća u Neštinu jedan je od najreprezentativnijih objekata narodnog graditeljstva karakterističan za XVIII vek. Posebna vrednost je sadržana u dekoraciji drvenih stubova trema. Na proputovanju do poznatih izletišta Testera i Andrevlje, treba zastati u Čereviću. Selo i okolinu odlikuje lep predeo na kontaktu planinske podgorine i ravničarskih terena u priobalju Dunava. Zavičajna muzejska zbirka je postavljena pre više od tri decenije. Fizionomiju sela Erdevik, u zapadnom delu Fruške gore, krase zvonici tri crkve, kao još jedno svedočanstvo suživota koji se ovde neguje stolećima.

Tu su i druga interesantna planinska sela: Neradin, Lug, Jazak, Berkasovo, Sot, Maradik, Stari Slankamen... O ovim mestima nećete mnogo čitati u turističkim brošurama. Njima turistički poslanici često i ne pridaju veliki značaj. Ipak, možda ih baš to čini posebnim, sa mnogo toga iskrenog u stavu prema putnicima. Takvo iskustvo će za vas biti drugačije.

Pravi trenutak za sve koji putuju da bi se družili sa ljudima je vreme održavanja manifestacija. Ima ih u svim delovima planine, a posvećene su sportu, istorijskim događajima, istaknutim ličnostima, poljoprivrednim kulturama i hrani.

1. Neradin u zagrljaju Fruške gore
2. Stojšić salaš između Beške i Krčedina
3. Čista (prednja) soba u Etnokući Jazak
4. Bremeniti proplanci iznad Luga
5. Turisti prepoznaju vrednosti – kuća u Neštinu
6. Zekin salaš u Krčedinu
7. Zimska idila u Čereviću

KORISNI KONTAKTI

SMEŠTAJ

Opština Beočin

CePTOR
Andrevlje
Tel. +381.21.4802400
www.andrevlje.vojvodina.gov.rs

Eko-etno klub
Čerević, Heroja Raše 42
Tel. +381.21.876268
www.seoskiturizam-dunav-fruskagora.com

Vila "Adamović"
Susek, Potes Gradine
Tel. +381.21.870.346
metal-matik@neobee.net

Prenoćište Atos
Banoštor, Koruška, Gradine
Tel. +381.21.879.384
vidankaadamovic@gmail.com
www.atoskoruska.rs

Ostali privatni smeštaj
www.fruskogorska-riznica.co.rs

Opština Inđija

Pansion Sidro
Beška, Dunavska obala bb
Tel. +381.22.572001
www.sidro.co.rs

Pansion Park
Beška, Srpskih Junaka 1
Tel. +381 22 570278
www.parkbeska.com
pansion.park@gmail.com

Prenoćište Centar
Beška, Kralja Petra I 2
Tel. +381.22.571.043

Prenoćište Kej
Stari Slankamen, Banjska 53
Tel. +381.22.591.088

Banja Stari Slankamen
Stari Slankamen,
Borivoja Gnjatića 52
Tel. +381.22.591.626

Opština Irig

Hotel Norcev
Iriški venac,
Put partizanskog odreda bb
Tel. +381.21.4800222
www.norcev.rs

Hotel Termal
Vrdnik, Karađorđeva 6
Tel. +381.22.465102
www.termal-vrdnik.com

Hotel Premier Aqua
Vrdnik, Martina Klasića 16
Tel. +381.22.2155333
www.hotelpremieraqua.com

Ranč Platan
Vrdnik, Oborac bb
Tel. +381.22.466970
www.vrdnik.info

Brvnara Vrdnik
Vrdnik, Karađorđeva 43
Tel. +381.66.9671447
www.vrdnik.rs

Apartmani Eleni
Vrdnik, Vojvođanske brigade 83
Tel. +381.22.467027
www.vrdnik-apartmani.com

Apartmani Mines
Vrdnik, Radnička bb
Tel. +381.22.466521
www.vrdnik-mines.com

Planinarski dom Vojvodina
Iriški venac
Tel. +381.22.463008

Apartmani
Vinska kuća Kovačević
Irig, Krstašica bb
Tel. +381.22.463137
www.vinarijakovacevic.co.rs

Planinarski dom Zmajevac
Zmajevac bb
Tel. +381.60.465.03.81
pdzmajevac.blogspot.com

Konak Red Baron
Vrdnik,Karađorđeva 43
Tel. +381 22 466 444
konak.redbaron.rs

Prenoćište
Fruškogorska lugarnica
Mala Remeta, Ljiljana 12
Tel. +381.22.463.125

Vrdnik – sobe i domaćinstva
www.turorgirig.org.rs

Opština Novi Sad

Hotel Leopold II
Petrovaradin
Tel. +381.21.4887878
www.leopoldns.com

Prenoćište "Čarobnjak"
Sremska Kamenica - Popovica,
Fruškogorski put 74
Tel. +381.21.461.002

Prenoćište Miljević
Stari Ledinci, Sime Šolaje 41
Tel. +381.21.2986.787
www.podrum-miljevic.co.rs

Prenoćište Zelena Oaza
Naselje Alibegovac
Tel. +381.21.549.309
www.zelenaoaza.com

Prenoćište Vila Evanđelina
Sremska Kamenica,
Branislava Bukurova 2
Tel. +381.21.464.111
www.vilaevandjelina.com
vila.evandjelina@tehnounion.rs

Club Reset
Sremska Kamenica,
Dr Ketrin Mekfeil 1
Tel. +381.66.66.17.998
www.clubreset.org

Opština Ruma

Hotel Park
Ruma, Veljka Dugoševića 98
Tel. +381.22.470930
www.hotelpark.rs

Hotel Borkovac
Ruma, Orlovićeva bb
Tel. +381.22.433900
www.borkovac.org

Vila Hit
Ruma, Glavna 113
Tel. +381.22.433002
www.vilahit.rs

Prenoćište Vulin
Ruma, Vladimira Nazora 86d
Tel. +381.22.474264
www.restoran-vulin.rs

Opština Sremska Mitrovica

Etno kuća "Majka Angelina"
Grgurevci, Maršala Tita 84
Tel. +381.22.268.03.94
www.etnokucamajkaangelina.com

Opština Sremski Karlovci

Hotel Dunav
Sremski Karlovci, Dunavska 5
Tel. +381.21.884008
www.hoteldunav.co.rs

Hotel Premier Prezident
Sremski Karlovci, Karađorđeva 2
Tel. +381.21.884111
www.premierprezident.com

Vila Prezident
Sremski Karlovci, Belilo 71
Tel. +381.21.883325
www.vilaprezident.com

Vila Belilo 69
Sremski Karlovci, Belilo 69
Tel. +381.21.884097
www.sremski-karlovci.com

Prenoćište "Karlovački konak"
Sremski Karlovci, Belilo 61
Tel. +381.21.884.290
www.sremski-karlovci.co.rs
karlovackikonak@gmail.com

Prenoćište "Šomin lagum"
Sremski Karlovci,
Svetozara Markovića 8
Tel. +381.62.164.38.65
www.sominlagum.com

Eko kamp "Fruška gora"
Stražilovo - Sremski Karlovci
Tel. +381.21.882.511
www.campingfruskagora.com

Hostel Ekološki centar
Radulovački
Sremski Karlovci,
Mitropolita Stratimirovića 5
Tel. +381.21.881.027
www.ekoloskicentar.org

Bungalovi Stražilovo
Stražilovo
Tel. +381.21.882.127
www.karlovci.org.rs

Opština Šid

Hotel Čubura
Šid; Tel. +381.22.715108

Sobe Keti
Erdevik, Masarikova 22
Tel. +381.22.752669
www.turizam-erdevik.net

Prenoćište "Anđelin San"
Šid, Kneza Miloša 41
Tel. +381.22.715.344

Prenoćište "Zelen Gora"
Šid, Janka Veselinovića 17
Tel. +381.22.715.108

RESTORANI

Opština Beočin

Karas
Beočin, Naselje Dunav bb
Tel. +381. 21.870424
www.restoran-karas.co.rs

Beli cin
Beočin, Manastirski put 21
Tel. +381. 21.872500
jvanatomic@hotmail.com

Planinarski dom Zmajevac
Zmajevac bb
Tel. +381.60.465.03.81
pdzmajevac.blogspot.com

Restoran Atos
Banoštor, Koruška,
Potes Gradine
Tel. +381.21.879.384
vidankaadamovic@gmail.com
www.atoskoruska.rs

Opština Inđija

Akapulko plus
Stari Slankamen,
Vojvode Stepe bb
Tel. +381. 22.591136

Dunavski biser
Stari Slankamen,
Borivoja Gnjatića 43
Tel. +381. 63.586830

Zlatna Laguna
Stari Slankamen,
Vojvode Stepe bb
Tel. +381. 22.2591155
www.restoranlaguna.co.rs

Opština Irig

Naša kuća
Iriški venac
Tel. +381.22.463.023

Lugarnica
Iriški venac
Tel. +381.22.463.125
restoran.lugarnica@gmail.com

Arena
Iriški venac
Tel. +381. 22.461.524
arena022@yahoo.com
www.oppidulumarena.rs

Planinarski dom Vojvodina
Iriški venac
Tel. +381. 22.463008

Vinska kuća Kovačević
Irig, Krstašica bb
Tel. +381. 22.463137
vinskakucakovacevic@gmail.com
www.vinarijakovacevic.co.rs

Mines
Vrdnik, Radnička bb
Tel. +381. 22.466521
www.vrdnik-mines.com

Šumski raj
Velika Remeta,
Braće Radosavljević 12
Tel. +381. 65.5015000
restoransumskiraj@gmail.com
www.sumskiraj.com

Restoran Konak Red Baron
Vrdnik,Karađorđeva 43
Tel. +381.22.466.444
konak.redbaron.rs

Restoran "Krušedolka"
Krušedolski Prnjavor,
Dragoljuba Jankovića 3
Tel. +381.22.460.137
brankarodic67@gmail.com
www.krusedolka.net

Opština Novi Sad

Restoran Vidikovac
Ledinci, Samarski put bb
Tel. +381.21.29.86.999
www.vidikovac.rs

Lovački dom "Tri gazde"
Popovica, Sremska Kamenica,
Fruškogorski put 228-230
Tel. +381.63.593.807

"Čarobnjak"
Sremska Kamenica - Popovica
Fruškogorski put 74
Tel. +381.21.461.002

Opština Ruma

Vulin
Ruma, Vladimira Nazora 86d
Tel. +381. 22.474264
www.restoran-vulin.rs

Medaljon
Ruma, Veljka Dugoševića 25
Tel. +381. 22.433584

Riblji restoran Konoba
Ruma, Sremska 58
Tel. +381. 22.473427

Borkovac
Ruma, Orlovićeva bb
Tel. +381. 22.433900
www.borkovac.org

Etno restoran Radmila
Ruma, Orlovićeva bb
Tel. +381.22.472050

Opština Sremski Karlovci

Karlovacka gostiona Četiri lava
Sremski Karlovci,
Trg Branka Radičevića 3,
Tel. +381.63.7658106

Sremski Kutak –
Pod mansardom
Sremski Karlovci,
Mitropolita Stratimirovića 2
Tel. +381.21.884140
ikaam2@gmail.com

Brankov čardak
Sremski Karlovci, Stražilovo bb
Tel. +381.21.883530

Dunav
Sremski Karlovci, Dunavska 5
Tel. +381.21.881666
www.hoteldunav.co.rs

Etno restoran Vila Prezident
Sremski Karlovci, Belilo 71
Tel. +381.21.883325
www.vilaprezident.com

Restoran Bermet vila
Sremski Karlovci,
Trg Branka Radičevića 5
Tel. +381.21.884.544
bermetvilla@yahoo.com

ČARDE

Opština Beočin

Koruška
Susek, Koruška bb
Tel. +381.21.878320

Čarda Skela Jole
Banoštor, Obala Dunava bb
Tel. +381.21.879150

Opština Inđija

Bela Lađa
Beška, Dunavska obala bb
Tel. +381.64.2653804

Mika Alas
Stari Slankamen,
Dositeja Obradovića 6
Tel. +381.64.1279459

Čarda Kej
Stari Slankamen, Banjaska 53
Tel. +381.22.591088

Čarda Sidro
Beška, Dunavska obala bb
Tel. +381.21.2989099
www.sidro.co.rs

Opština Novi Sad

Aqua Doria
Petrovaradin, Kamenički put bb
Tel. +381.21.643.09.49
www.carda.rs

Opština Sremski Karlovci

Zoran Ribar
Sremski Karlovci, Donji Matej bb
Tel. +381.63.542107

Čarda Stari lav
Sremski Karlovci, Dunavska 3a
Tel. +381.65.607.06.08
ozmenadzer@gmail.com

Čarda USR "Dunav"
Sremski Karlovci, Dunavska 9
Tel. +381.21.881.042

VINARIJE I VINSKI PODRUMI

Opština Beočin

Vinarija Belo brdo
Čerević, Sremska bb
Tel. +381.21.636.92.16
zeremski.wine@eunet.rs
www.belobrdo.com

Vinarija "Quet"
Banoštor, Svetozara Markovića bb
Tel. +381.21.423.720
www.quetwine.com

Vinarija Bononia
Banoštor, Svetozara Markovića 3
Tel. +381.21.879.032
vinarijabononia@gmail.com
www.vinarijabononia.com

Vinarium
Banoštor, Fruškogorska 11
Tel. +381.21.879.145
jovan.radosevic@vinarium.rs
www.vinarium.rs

Vinarija Urošević
Banoštor, Nikole Pašića 4
Tel. +381.21.879029
urosevic_m@yahoo.com
www.fruskogorska-riznica.co.rs

Vinski podrum Salaksija
Rakovac, Manastirska bb
Tel. +381.21.626.54.37
salaxia@gmail.com

Vinski podrum Kuzmanović
Čerević,
Vojvode Živojina Mišića 11
Tel. +381.21.876153
jovankuzmanovic@gmail.com
www.fruskogorska-riznica.co.rs

Vinski podrum Stojković
Banostor, Nikole Pašića 13
Tel. +381.21.879188
podrumstojkovic@yahoo.com

Podrum "Ačanski"
Banoštor,
Svetozara Markovića 96a
Tel. +381.21.879.201
podrumacanski@gmail.com

Podrum "Silbaški"
Banoštor, Svetozara Markovića 24
Tel. +381.21.879.173
silbaskipera@yahoo.com

Podrum vina "Radojčić"
Čerević, Vojvode Stepe 3
Tel. +381.21.876.759
mimic.cakanic@gmail.com

Vinarija "Prekogačić"
Beočin,
Stojana Vukosavljevića 121
Tel. +381.21.870.518
pettar93@gmail.com

Vinarija "Žabić"
Čerević, Fruškogorska 39
Tel. +381.21.876.266
vinskipodrumzabic@gmail.com

Vinogradi "Urošević"
Banoštor, Nikole Pašića 4
Tel. +381.21.879.029
urosevic_m@yahoo.com
www.fruskogorska-riznica.co.rs

Opština Bačka Palanka

Vinoprodukt
Neštin, Dunavska 17
Tel. +381.21.769.044

Vinska kuća Ćulibrk Zoran
Neštin, Karađorđeva 50
Tel. +381.21.769.101

Podrum vina Kovačević Dušan
Neštin, Sutjeska 29
Tel. +381.21.769.031

Podrum vina Rajković Predrag
Neštin, Koče Popovića 28
Tel. +381.21.769.144

Podrum vina Vlajković Slavko
Neštin, Crkvenoškolska 11
Tel. +381.21.769.034

Podrum vina Novaković Stevan
Neštin, Karađorđeva 6a
Tel. +381.21.769.077

Gaston Wine
Neštin, Dunavska 10

Opština Irig

Vinarija Kovačević
Irig, Đoke Šundukovića 85
Tel. +381.22.461192
www.vinarijakovacevic.co.rs

Vinarija Mačkov podrum
Irig, Zanatski centar bb
Tel. +381.22.462492
www.mackovpodrum.co.rs

Vinoteka Fruškogorje
Krušedol, Krušedolski put –
Lipovac 122
Tel. +381.22.574487
danicaradovic2@gmail.com
www.vino-fruskagora.com

Opština Novi Sad

Vinski podrum Miljević
Stari Ledinci, Sime Šolaje 41
Tel. +381.21.29.86.268
www.podrum-miljevic.co.rs

Podrum "Šukac"
Sremska Kamenica,
Karađorđeva 4
Tel. +381.21.475.51.32
podrumsukac@hotmail.com

Opština Ruma

Podrum malih Vinara
Putinci, Leskovačka 30
Tel. +381.22.441.114

Opština Sremski Karlovci

Vinarija Živanović
Sremski Karlovci,
Mitropolita Stratimirovića 86b
Tel. +381.21.881.071
muzejpcelarstva@gmail.com
www.muzejzivanovic.com

Vinarija Kiš
Sremski Karlovci,
Karlovačkog mira 46
Tel. +381.21.882.880
www.vinarijakis.com

Vinarija Kosović
Sremski Karlovci,
Karlovačkog Mira 42
Tel. +381.21.882.842
www.vinarijakosovic.com

Vinska kuća Dulka
Sremski Karlovci,
Karlovačkog mira 18
Tel. +381.21.881.579
dulka@eunet.rs
www.dulka-vinarija.com

Vinarija Došen
Sremski Karlovci,
Karlovačkih đaka 10
Tel. +381.21.881.974

Vinski podrum Kavina
Sremski Karlovci,
Petrovaradinska 5
Tel. +381.63.667.895
vinarija.aleks@gmail.com
www.vinarija.aleks.izlog.org

Vinski podrum Bajilo
Sremski Karlovci,
Patrijarha Rajačića 9
Tel. +381.21.881.365

Vinski podrum Benišek
Sremski Karlovci,
Mitropolita Stratimirovića 72
Tel. +381.21.881605
benisekveselinovic@gmail.com
www.podrumbenisek.com

Patrijaršijski podrum
Sremski Karlovci,
Trg Branka Radičevića 8
Tel. +381.21.883.006

Vinum
Sremski Karlovci,
Patrijarha Rajačića 36
Tel. +381.21.883.626
vinum@sbb.rs
www.vinum-ns.co.rs

Podrum vina Probus
Sremski Karlovci, Matoševa 32
Tel. +381.21.881.468
www.podrum-probus.com

Vinarija Kurjak
Sremski Karlovci,
Žarka Zrenjanina 17
Tel. +381.21.882.520

Vinarija Mrđanin
Sremski Karlovci,
Jovana Grosa 16
Tel. +381.21.881.410

Vinarija Đurđić
Sremski Karlovci, Atar Raša 4
Tel. +381.21.494.243
www.djurdjic.com

Opština Šid

Vinarija Brestovački
Erdevik, Karađorđeva 65
Tel. +381. 22.753002
www.vinarijabrestovacki.com

Vinarija Trivanović
Erdevik, Milin Do 53
Tel. +381.22.716519
podrumtrivanovic@gmail.com

Vinarija Vinat
Erdevik, Cara Dušana 15
Tel. +381.22.755.002
iwantot@gmail.com
http://vinovinat.webs.com

Vinarija Molovin
Šid, Zlatka Šnajdera 2
Tel. +381.22.715.227
vinarijamolovin@gmail.com
www.vinarijamolovin.co.rs

SALAŠI

Perkov salaš
Neradin, Moše Pijade
Tel. +381.63.712.37.76
www.camping.rs/sr/perkovsalas/

Zekin salaš
Krčedin, Uče Zekovića 7
Tel. +381.22.500.314
www.zekinsalas.com

Salaš Stojšić
Beška – Krčedin
Tel. +381.63.890.34.75
www.salasstojsic.com

PLANINARSKA DRUŠTVA

Planinarski savez Vojvodine
Novi Sad, Masarikova 25
planinarivojvodine@gmail.com
www.planinari.org.rs

PSD Železničar
Novi Sad, Trg Galerija 4
zeleznicar_nsad@neobee.net
www.psdzeleznicarns.org.rs

PSD GSP
Novi Sad, Futoški put 46
posta@pdgsp.org.rs
www.pdgsp.org.rs

PD Naftaš
Novi Sad, Narodnog Fronta 12
prilozi@pdnaftas.org.rs
www.pdnaftas.org.rs

PSD Poštar
Novi Sad, Narodnih heroja 2
psdpostar@gmail.com
www.psdpostar.org.rs

Alternativna družina Šipak
www.facebook.com/pages/
Alternativna-družina-Šipak

PD Stražilovo
Sremski Karlovci, p. fah 13
Tel. +381.63.526.638
strazilovo@yahoo.com
www.strazilovo.org

PSD Dr Laza Marković
Irig, Zmaj Jovina 54a
planinari.irig@yahoo.com
www.planinari-irig.org.rs

PD Vilina vodica
Bukovac, Karađorđeva 76
posta@vilinavodica.org.rs
www.vilinavodica.org.rs

PD Zmajevac
Vrdnik, Trg Cara Lazara bb
sasamatesic@gmail.com
pdzmajevac.blogspot.com

PSD Agronom
Novi Sad, Maksima Gorkog 30
Tel. +381.64.820.57.84

PD Zanatlija
21102 Novi Sad, P. fah 17
Tel. +381.63.506.735
ruben@stiga.co.rs
www.pdzanatlija_nsad.
on.neobee.net

PSD Jugodent
Novi Sad, Neimarova 36
Tel. +381.64.37.55.465
predragvujakovic@gmail.com

SK Orlovac
Novi Sad, Trg Galerija 4
Tel. +381.62.468.178
orlovac@skorlovac.com

PD Medicinar
Futog, Vojvode Bojovica 44
Tel. +381.21.892.848

PSD Crveni čot
Petrovaradin, Reljkoviceva 25
Tel. +381.64.13.45.922

PK Železničar
Inđija, Vojvode Stepe 40
Tel. +381.63.703.44.60
pk.zeleznicar.indjija@gmail.com

PK Borkovac
Ruma, Glavna 59
Tel. +381.63.80.65.900
Nera16@ptt.rs

TREKOVI ZA GPS
www.stazeibogaze.info/srbija/
vojvodina/fruska

PLANINARSKI DOMOVI

Kozarica
Čortanovačka šuma
Tel. +381.64.114.76.63

Stražilovo
Tel. +381.21.882464

Zanatlija
Glavica, Sremska Kamenica
Tel. +381.63.7617149

Orlovac
Popovica, Sremska Kamenica
Tel. +381.21.323563

Dr Radivoj Simonović
Popovica, Sremska Kamenica
Tel. +381.21.6416301

Zmajevac
Tel. +381.22.465038;
+381.65.75652878

Železničar
Popovica, Sremska Kamenica
Tel. +381.21/463205;
+381.64.1839991

Vojvodina
Iriški Venac
Tel. +381.21.463008;
+381.66.9370675

Crveni čot
Tel. +381.63.689381

Medicinar
Popovica, Sremska Kamenica
Tel. +381.21.892848;
+381.65.6525776

TURISTIČKE ORGANIZACIJE

TO Bačka Palanka
Bačka Palanka, Veselina Masleše 8
Tel. +381.21.604.13.36
koordinator@toobap.rs
www.toobap.rs

Opština Beočin – Služba za lokalni ekonomski razvoj
Beočin, Svetosavska 25
Tel. +381. 21.870.260
desanka.jovicic@beocin.rs
www.beocin.rs

TO Inđija
Inđija, Cara Dušana 1
Tel. +381.22.510.970
turizam@indjija.net
www.indjija-tourism.com

TO Irig
Irig, Ribarski trg 16
Tel. +381.22.465.466
tur.orgirig@open.telekom.rs
www.turorgirig.org.rs

TO Novi Sad
Novi Sad,
Bulevar Mihajla Pupina 9
Tel. +381.21.421.811
www.turizamns.rs

TO Ruma
Ruma, Glavna 172
Tel. +381.22.470.655
ruma.too@gmail.com
www.rumatourism.com

TO Sremska Mitrovica
Sremska Mitrovica,
Svetog Dimitrija 10
Tel. +381.22.618.275
turistorgsm@yahoo.com
www.tosmomi.rs

TO Sremski Karlovci
Sremski Karlovci,
Trg Branka Radičevića 7
Tel. +381.21.882.127
www.karlovci.org.rs

TO Šid
Šid, Cara Lazara 7
Tel. +381.22.710.610
tourismsid@gmail.com
www.tourismsid.rs

TURISTIČKA ORGANIZACIJA VOJVODINE
Bulevar Muhajla Pupina 6/IV
21000 Novi Sad - Srbija
Tel.: +381 (0)21 452 910,
+381 (0)21 472 05 08,
Fax: +381 (0)21 420 758
office@vojvodinaonline.com
www.vojvodinaonline.com

IZDAVAČ
Turistička organizacija Vojvodine

ZA IZDAVAČA
Gvozden Perković

UREDNIK
Dr Lazar Lazić

AUTORI
Dr Vladimir Stojanović
Dragiša Savić
Dr Mlađen Jovanović
Dr Anđelija Ivkov Džigurski
Dr Dragoslav Pavić
Dr Igor Stamenković
Miroslav Božin
Dr Dragan Dolinaj

PREVOD NA ENGLESKI
Boris Borić

FOTOGRAFIJE
Lazar Lazić
Dragiša Savić
Vladimir Stojanović
Mlađen Jovanović
Miroslav Božin
Jaroslav Pap
Damir Rajtenbah
Martin Candir

DIZAJN I PRIPREMA ŠTAMPE
Lazarus
www.lazarus.rs

ŠTAMPA
Simbol, Petrovaradin
www.simbolns.co.rs

TIRAŽ
5.000

Turistička organizacija Vojvodine

Bulevar Mihajla Pupina 6/IV - 21000 Novi Sad - Srbija
Tel: +381 21 452 910, +381 21 472 05 08, Fax: +381 21 420 758
office@vojvodinaonline.com | www.vojvodinaonline.com

SRBIJA